



Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

§. III. Militaris Sanctorum conditio, martyrii locus, genus, tempus, aliaque
adjuncta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

A *dis in Commentarii hujus decursu palescet, veritati apprime consona apparent, complectantur, typis ea, in capita ac numeros pro more nostro divisa, ad Commentarii calcem lectori, qui sic, verane sint, an falsa, quæ de Sanctorum Actis hic disserimus, ex ipsa horum inspectione judicare facilius poterit, exhibere est visum, et quidem non tantum Latina, verum etiam Græca, quæ, cum hactenus, quod sciam, Græce edita non fuerint, magis forte, quam Latina a non nemine desiderantur. Ad id præterea etiam moveor, quod, cum antiquiora Acta Græca, e quibus Græca alia Metaphrastes adornavit, in Latinis Sanctorum Actis accurate, uti pronum est ex supra dictis eruere, exprimentur, futurum ita sit, ut quisque ex horum cum Actis, a Metaphraste adornatis, collatione perspicat, scriptorem hunc, dum vetustiores Sanctorum Vitas suo stylo exponendas suscepit, non adeo mala, ut quidam credi volunt, fide id semper præstitisse. Rem porro hoc modo executioni mandabo. Acta quidem Latina, quod ex dictis antiquitate Græcis præcellant, priori loco edam e codice nostro Q. MS. 7, facta illorum cum excusis Actis Mombritianis, aliisque*

B *quæ in binis codicibus nostris Q. MS. 6 et P. MS. 20 exstant, collatione; secundo autem loco Græca, quæ in codice nostro Q. MS. 195 exstant, quæque e codice Mediceo Bibliothecæ regis Parisiensis notantur accepta, Acta excudam, adjecta ex adverso, quam, ut jam docui, Lipomanus adornavit, interpretatione Latina. Actis porro tum Græcis tum Latinis de more nostro Annotationes adjungam, ut et locutiones variantes, notatu magis dignæ, si jam ante ad marginem adnotatæ haud fuerint, assignentur, elucidenturque, quæ obscura sunt, si id in Commentario prævio sufficienter præstitum haud fuerit.*

§ III. Militaris Sanctorum conditio, martyrii locus, genus, tempus, aliaque adjuncta.

Conditione milites, et quidem non inferioris ordinis, SS. Sergium et Bacchum exstitisse, Acta eorum tum Græca, tum Latina loco non uno indicant. Ac primo quidem Latina initio sic habent: Sergius et Bacchus pollebant in palatio, honorabilesque erant apud Maximianum imperatorem. Beatus quidem Sergius erat primicerius, et princeps scholæ gentilium.... Beatus vero Bacchus ejusdem et ipse scholæ gentilium erat secundicerius. Actis Latinis consonat, non tantum Adonianum, quod ex hisce, ut supra docui, depromptum est, Sanctorum elogium, verum etiam Menologium Sirelianum, occurrensque ad hunc diem in Magnis Græcorum Menæis excusis encomium, utpote hisce verbis initio conceptum: 'Ο μὲν Σέργιος πριμιμάρτιος ἦν σχολῆς τῶν γεντιλίων, ὁ δὲ Βάκχος σεκουνδάρτιος τῆς αὐτῆς σχολῆς' Sergius quidem primicerius erat scholæ gentilium, Bacchus vero scholæ ejusdem secundicerius. In Græcis Sanctorum Actis, a Metaphraste contextis hincque, ut dixi, elendis, pro γεντιλίων legitur γεντιλίων, hancque vocem Lipomanus gentili casu vocabulo Centiliorum Latine reddidit.

25 Verum in dictis Actis Græcis seu potius in utroque horum apographo, quod, ut jam docui,

pene nos exstat, alioque item, quo Lipomanus usus fuit, γεντιλίων pro γεντιλίων errore e librorum oscitantia profecto perperam exarari, manifestum fit, primo quidem ex eo, quod in omnibus prorsus aliis monumentis, in quibus militaris Sanctorum conditio dignitasque aperte exprimitur, non γεντιλίων, sed γεντιλίων scribitur; tum vero etiam ex eo, quod primum e binis hisce vocabulis nullam prorsus inveniatur significationem sibi habere adjunctam; adjunctam vero re ipsa habeat secundum, prout ex jam nunc dicendis patescet. Gentiles, uti ex antiquis Romani imperii Notitiis et Ammiano Marcellino Hofmannus in suo Antiquitatum Lexico continuato ad vocabulum Gentilis docet, dicebantur Romanis, qui, iisdem alias barbari appellati, illis militabant, eorum federati, vel qui in leges Romanas ultro, vel deditio transibant. Atque hæc significatio est, quam in Sanctorum nostrorum Actis habet Gentilis vocabulum. Addit porro Valesius in suis ad Ammiani Marcellini lib. vii. cap. 7 Annotationibus, gentiles illos inter scholas palatinas, id est, inter militares turmas, palatii imperialis custodiæ potissimum destinatas, locum obtinuisse; talem autem etiam exstitisse gentilium scholam seu militarem turmam, cujus S. Sergius quidem primicerius, Bacchus autem secundicerius fuisse perhibetur, in Latinis horum Actis sat clare indicatur.

26 Atque hinc jam consequitur, ut, cum primicerius quidem cujuscunque ordinis, quemadmodum ad hoc vocabulum in Glossario medice et infimæ Latinitatis Cangius docet, is sit, qui locum primum, secundicerius vero, qui locum secundum in eo tenet, fuisse sane Sanctos nostros, quos nobiles Romanos Mrl. Roman. hodiernum conditione, et quidem non infimi ordinis, milites, indubitatum omnino apparet, spectatis eorum Actis aliisque monumentis supra laudatis, quibus interim hic aut certo denegandam aut certo adhibendam esse fidem vocat, nihil evincit. Nec est, cur quis, quo, contrarium probet, reponat, gentilium scholam e barbaris, seu ex iis, qui in provinciis, Romanæ ditioni non subjectis, nati essent, constituisse, verosimileque proinde non videri, primicerium quidem illius Sergium, secundicerium vero Bacchum, qui ambo, uti in Actis traditur, Romani erant genere, exstitisse. Fuerint enim dictæ gentilium scholæ milites omnes gregarii ipsique etiam ordinis inferioris officiales e barbaris adlecti, a veri tamen specie minime videtur alienum, fuisse aut semper aut saltem subinde etiam Romanos constitutos, qui in schola hujusmodi seu turma militari, quo de hujus fide imperator esset securior, superioribus munitis fungerentur. Addunt porro Latina Acta, Sanctos nostros apud Maximianum imperatorem tantum valuisse, ut hic ad illorum postulationem Antiochum quemdam Augustæ Euphratesiæ ducem creasset. Consonant et Metaphrastica Græca, ita tamen, ut Antiochum, non Augustæ Euphratesiæ, sed Orientis ducem creatum fuisse notent. Verum cum is, qui Orientis dux erat, Augustæ Euphratesiæ, uti ex antiquis Romani imperii Notitiis intelligo, etiam præesset, Græcane hic Actis Latinis, an contra Græcis hæc præsent, est dubium. Nec verum asseverare ausim, quod tam in his, quam in illis, ut dictum, de Sanctorum apud Maximianum potestate asseritur. Nunc, ut post dicenda clarius intelligantur, ad palæstram, qua Sancti gloriosum interant pro fide certamen, sermonem convertamus.

27 Augusta

AUCTORE
C. B.
conditione
milites, et
quidem

E

non infimi ordinis fortassis, exstiteret.

F

AUCTORE
C. B.
Augustæ Euphratesiæ notitia, duorumque, quæ in hac sita sunt,

27 Augusta Euphratesia, quæ a Plinio, Strabone, Ptolomæo aliisque sæculo Christi quarto anterioribus scriptoribus Commagene seu Comagene aut etiam Comagena nuncupatur, Syriæ provincia est, dicta quidem Euphratesia, quod ad Euphratem sita sit; Augusta vero, quod, imperatorum, qui et Augusti appellantur, iubente forsitan aliquo, nomen ejus mutari contigerit. Lequienus in suo Oriente Christiano tom. II col. 926 mutationem illam Casari Augusto, a quo in provinciam Romanam Comagena redacta fuerit, adscribit. Verum etsi quidem ab Augusto, si Pancirolus in suo in imp. Orientalis Comment. cap. 115 recte notet, Commagena Augustæ nomen accepit, diu tamen adhuc post Augusti ætatem antiquum suum Comagenes nomen retinuit, primumque a Sexto Aurelio Victore et Ammiano Marcellino, sæculi IV scriptoribus, Augusta Euphratesia affinis nomine vocata reperitur. Quare mihi sane parum verosimilis apparet ista Lequieni opinio, maxime cum, Comagenem in provinciam Romanam a Tiberio primum redactam fuisse, Tacitus, scriptor cœvus, lib. II Annal., cap. 56 memoriæ prodant. Ut sit, Sancti nostri in provincia illa, ac proin in Syria, martyrio coronati ex dicendis sunt. Verum quo vel quibus determinatis illius locis? Augusta Euphratesia, cum Commagene adhuc diceretur, seu Ptolomæi, Strabonis ac Plinii ætate, regio valde ampla haud erat, uti in antiqua Geographia apud Cellarium tom. II lib. III, cap. 12 est videre; verum postea, mutato nomine, limites etiam mutavit, longe extensiores, quam ante, consecuta. Carolus a sancto Paulo, in Geographia sacra seu episcopatum Ecclesiæ universæ: Notitia antiqua, quam ex conciliis, patribus, historia ecclesiastica et geographis antiquis excerptis, provinciæ Euphratensis seu Augustæ Euphratesiæ civitates, sedibus episcopalibus ornatas, enumerans, sub Hierapoli metropoli ponit Cyrrhum, Samosatam, Dolichen, Germaniciam, Zeugma, Perren, Europum, Urima, Casaream, Sergiopolim, Sura et Marianopolim; hisce autem seu civitatibus seu sedibus episcopalibus Barbalissum, quod castrum potius, quam civitas, fuisse videtur, præterea adjungendum, Lequienus in Oriente sacro tom. II recte docet, uti, quæ ibidem col. 949 et 950 in medium adducit, probatum dant. Ac Barbalissi quidem S. Bacchus;

locorum Barbalissi nempe,

28 Inter episcopales Augustæ Euphratesiæ civitates, e Carolo a S. Paulo mox recensitas, sex ad Euphratem sitæ sunt, Perre nimirum, Samosata, Urima, Zeugma, Europus et Sura; media autem inter duas harum posteriores interjacet Barbalissus seu, uti ab aliis scribitur, Barbarissus. Ita unanimi consensu omnes, qui quidem a ne risi de hujus seu civitatis seu castris situ tractant, geographi tum antiqui, tum recentiores statuunt. Quare, cum de re dubitandum non sit, situm loci, quem martyrii palæstram S. Bacchus nactus est, compertum habemus. Verum circa locum, Sergiopolis nomine postea distinctum, quo, ut jam dixi, S. Sergius martyrium consummarit, difficultas paulo major occurrit. Sergiopolim enim laudatus Carolus a S. Paulo in Geographica patriarchatus Antiocheni Tabula, quam una cum nonnullis aliis Geographicis itidem

tabulis in laudatum Opus suum intulit, Samosatam inter et Dolichen, civitatis Surorum seu Surensis ad Ortum sitas, collocat, aliosque nonnullos recentiores scriptores, sibi hac in re consentientes habet. Adhuc Resapham seu Rosapham, quo, ut jam indicavi, nomine Sergiopolis olim nuncupabatur, Cellarius in Geographia Antiqua loco proxime cit. Surensium seu Surorum civitatem inter et Barbalissum mediam ponit, non nihil tamen ab Euphrate remotam. Verum tam Cellarius, quam Carolus a S. Paulo aliique omnes, qui cum eis sentiunt, e Procopio erroris convincuntur.

29 Etenim hic scriptor, quo sane, utpote magis, quam jam laudati auctores recentiores, rerum illarum perito, standum est, lib. II de Bello Persico pag. 99 de Chosroe, Persarum rege, ita memorat: Ergo mittit Sergiopolim, quæ urbs ditionis Romanæ a Sergio, illustri Divo, nomen accepit, et ab urbe capta (Surensi nimirum) stadiis cxxvi abest, in Barbarico, quem vocant, campo ad Austrum sita: mittit, inquam, qui a Candido, urbis antistite auri pondo cc petant in pretium redemptionis XII. m. captivorum. Sergiopolis ergo, olim Resapha seu Rosapha, ad Austrum seu Meridiem, Procopio hic docente, civitatis Surorum sita est, ad cuius plagam Borealem cum tam Barbalissum seu, uti etiam ab aliis vocatur, Barbalissum, quam Samosatam et Dolichen, geographi omnes ponant, Sergiopolis, olim Resapha nuncupata, perperam sane et binas hæc inter civitates a Carolo a S. Paulo aliisque, et inter Barbalissum ac Surorum civitatem a Cellario collocatur. At vero erit fortassis, qui, ut Cellarium saltem tueatur, Sergiopolim cum civitate, quæ Resapha seu Rosapha olim appellata fuit, eandem esse, eat inficias. Atque ad id quidem moveri forte quis possit, quod, civitatem hanc, nomine primævo, antequam Sergiopolis diceretur, Resapham dictam fuisse, nullus omnino scriptor antiquus, ac ne ipse quidem Procopius, qui tamen de Sergiopoli, a S. Sergio martyre ita nuncupata, lib. II de Ædificiis, cap. 9 agit, diserte affirmet. Verum, etsi id ita sit, Sergiopolim cum civitate, quæ olim Resapha seu Rosapha aliove nomine affini vocata fuit, esse eandem, idem utriusque situs vix non indubitatum facit. Uti Sergiopolim ad Austrum seu Meridiem civitatis Surorum sitam fuisse, supra recitata e Procopio verba ostendunt, ita etiam ad civitatis hujus Austrum itidem seu Meridiem sitam fuisse Resapham, Tabulæ Peutingerianæ evincunt. Res ex jam nunc dicendis patescet.

30 In harum Fragmento septimo apud Ortelium aliosque earundem editores Resapha, seu, prout ibidem vocatur, Risapa Surorum civitatem inter et Palmyram, recta fere seriatâ serie, ponitur hoc ordine: Sure, Risapa, Cholle, Oruba, Haræ, Palmyra; quare, cum ad Australem Surorum seu civitatis Surensis plagam Palmyra, fatentibus omnibus prorsus geographis, sita, sit, quin ad eandem quoque civitatis istius plagam sita fuerit Risapa seu Resapha, ambigendum non est. Adhuc, quo, Resapha et Sergiopoli unam eandemque civitatem significari, certius adhuc sit, Sergiopoli reconditum jacere aut dudum certe, si res modo secus habet, jacuisse sacrum S. Sergii corpus, apud omnes in confesso est, veritatique etiam id esse consonum, argumento sunt, quæ de sancti hujus Martyris reliquiis, apud Sergiopolitanos in capsâ oblonga, argento contexta, asservatis, Historiæ ecclesiasticæ lib. IV, cap. 28 Evagrius memoria

et Sergiopolis assignatur hæcque cum Resapha

E

F

esse eandem ostenditur.

A memoria prodit; Resaphæ autem, quo loco, ut jam dictum, idem Sanctus martyrium consummarit, sacrum etiam ejus corpus terræ fuisse mandatam, infra dicenda ostendent; ut sane vel hinc, Resapham, quam martyrii palestram nactus est S. Sergius, eandem esse cum Sergiopolis, si non prorsus certum, verosimillimum saltem sit. Jam vero cum id ita sit, civitatisque hujus situm ex jam ante adductis apprime compertum habeamus, situs quoque Resaphæ seu loci, qua Sergius martyrium consummarit, sat exploratus habetur; quod et hic determinandum erat.

Sancti in Augustam Euphratesiam ad Antiochum ducem mittuntur.

51 Notandum porro adhuc est, Resapham, etsi jam inde a sæculo vi, uti ex concilio Constanti-nopolitano tunc celebrato, in quo Abraham Sergiopolitanus episcopus apud Labbeum tom. V Conciliorum col. 417 occurrit, palam est, posito primævo nomine, Sergiopolis in S. Sergii honorem nuncupata fuerit, non ita tamen perpetuo ac constanter novo hoc nomine fuisse appellatam, quin etiam more antiquo a posterioris ævi scriptoribus primævo nomine fuerit appellata, uti liquet e synodo œcumenica septima, anno 787 celebrata, in cujus Actione 3 apud Labbeum tom. VII Conciliorum col. 582 et seq. mentio sit anachoretæ senis, qui subinde ad S. Sergium in Arapham (Arapham scilicet pro Rasapham, ni fallat, librarium oscitantia exarato) peregrinari solet. Hæc annotatis, modo martyrii, quod Sancti subiere, serie æri arripiamus. Cum SS. Sergius et Bacchus, tanquam Christiani ad Maximianum imperatorem delati, reque etiam ipsa tales esse, ac in fide constantes deprehensi ab eo fuissent, jussu ejusdem vestibus militaribus exspoliati, mulieribusque colobis induti per mediam civitatem summo ludibrio ad palatium imperiale ducti fuere, missique, cum in fide nihilominus constan-tes perseverarent, ad Antiochum, seu Orientis seu Augustæ Euphratesiæ ducem, addita etiam epistola, qua huic præcipiebatur, ut vel Sanctos ad fidem abnegandam adduceret, vel, si id facere non posset, supremo etiam supplicio eos mulcicaret.

Bacchus ab eo flagris, Sergius vero

52 Ita edenda Sanctorum nostrorum Acta, quæ an hic fidem indubitam mereantur, spectata, qua scripta fuerunt, ætate, definire quis ausit? Minus interim Actis Græcis, quam Latinis, hic tribuendum puto; Sanctos enim Roma, aut saltem Constantinopoli ad Antiochum ducem in Syriam missos a Maximiano fuisse, videntur adstruere; quod sane parum admodum esse verosimile, jam supra edocui. Sed ad alia, quæ Sancti præterea passi narrantur, progrediamur. Cum ad Antiochum ducem ducti fuissent, isque eos nec minis nec blanditiis ad fidem abnegandam potuisset adducere, atrocissimis in Sanctos tormentis sævire aggressus est. Ac primo quidem, recluso in carcerem Sergio, Barbalissi, ubi tunc commorabatur, crudis neris cædi Bacchum, donec inter repetita verbera spiritum emitteret, præcepit. Cum autem executioni id mandatum fuisset, Barbalisso Suram, seu, si aliis, nomen hoc generis neutrius pluralisque numeri facientibus, adherere placeat, Sura, aut etiam (varie enim admodum nomen illud scribitur) Syrum seu Strum, Augustæ Euphratesiæ, ut jam dictum, civitatem, seu, quemadmodum in Latinis Actis edendis vocatur, castellum, Romano præsidio munitum, postmodum est profectus, ducto secum S. Sergio, quem quam crudeliter, quo ejus in fide frangeret constantiam, deinde tractari, nunc accipe.

55 Vocatum iterum Suræ ad se S. Sergium primo quidem partim blanditiis, partim minis a fide conatur avertere; cum autem ne sic quidquam sese proficere animadverteret, Suraque Resapham, alterum Euphratesiæ, de quo quæ supra docui, videnda, seu oppidum seu castellum, Romano pariter præsidio munitum, esset discessurus, sanctum Athletam cothurnis, qui clavis ferreis, acuminibus introrsum versis nec recurvatis, erant instructi, indutum, ante currum, quo vehabatur, currere coegit usque ad Tetrapurgium, seu, ut alias etiam exaratur, Tetrapurgiam, castellum novem milliariibus, seu, quod eodem fere (octo enim stadia milliaria constituunt) recidit, septuaginta stadiis, uti in Actis Græcis, a Metaphraste adornatis, innuitur, Sura remotum. Nec hic stetit Antiochi in Sanctum scivites. Postero enim die, cum fortem Christi Pugilem recto gressu (quæ enim in pedibus acceperat, vulnera prodigio erant sanata) incedentem vidisset, nec minus, quam antea, in proposito experiretur immotum, eum iterum ante currum, quo vehabatur, ad oppidum usque seu castellum, nomine Resapham, novem a Tetrapurgia, uti in Actis Latinis notatur, milliariis distitum, currere coegit, fideique nihilominus æque ac ante constanter adherentem gladio tandem ibidem necari præcipit. Ita Latina, quibus quantum ad substantiam Græca, a Metaphraste contexta, consonant, Sanctorum nostrorum Acta, compendio quodammodo hic jam exhibita. Nunc quid de nonnullis, quæ in hoc traduntur, statuendum appareat, dispiciamus.

AUCTORE C. B. gladio, aliter adhuc ante torlus, occisus fuisse, in Actis traditur.

54 Ac primo quidem non est, cur, quæ S. Sergius, crepidis seu cothurnis, eo, quo dixi, modo clavatis, indutus, a Sura ad Resapham seu Rosapham confecisse adstruitur, milliaria integra octodecim cum distantia, qua prior e duobus hæc locis a posteriori sejunctus est, haud sat recte componi posse idcirco existimetur, quod Sergiopolis, quæ, ut supra docui, a Rosapha seu Resapha diversa non est, a Sura, quemadmodum, quæ num. 29 recitari, Procopii verba fidem faciunt, stadiis dumtaxat centum ac viginti sex sit remota. Etsi enim res ita habeat, ac proin milliariis non octodecim, sed dumtaxat sedecim circiter Sura a Resapha ex Procopii mente sit distita, debet tamen hic scriptor verosimillime, ne dicam indubie, de via recta, qua Resapham a Sura pergatur, intelligi. Quare cum nihil prorsus obstet, quo minus abs illa Tetrapurgensi, quod nec in Tabulis Peutingerianis, nec alibi, prout de locis ignobilioribus passim fit, notatum uspiam est, et quod tamen S. Sergius, clavatis cothurnis indutus, cursu primum adire, indeque post Resapham eodem modo pergere fuerit compulsus, castellum nonnihil declinasse credatur, non est sane, cur Latina Sanctorum Acta, quod ex eorum calculo a Sura ad Resapham milliaria non tantum sedecim, sed octodecim S. Sergius, cothurnis seu crepidis, eo, quo supra exposui, modo clavatis, indutus confecerit, cum distantia, a Procopio inter utrumque illum locum posita, pugnare æstimentur. Quod autem vel ad ipsum, quod invictus Athleta modo dicto confecerit, longum iter vel ad alia, quibus tum is, tum S. Bacchus martyrium consummarit, tormenta pertinet, mortem huic flagris, in ventrem aliasque corporis partes sæpissime, ut Acta omnia perhibent, adactis fuisse illatam, fidem nequiquam excedit reque ipsa Bacchum ita consummasse martyrium, mihi persuasum habeo.

Hæc illa in re.

F

AUCTORE
C B.
uti ex iis,
quæ hic ad-
ducuntur.

55 Licet enim auctor anonymus, a quo scripta sunt, sesquisæculo ut minimum post Sanctorum martyrium, ut supra docui, floruerit, nec, an ex antiquioribus monumentis sua hauserit, sciatur; hinc autem, fueritne in omnibus et singulis, quæ memoriæ prodit, veritatem assecutus, non immerito queat ambigi, abs hac tamen illum in martyrii, quod S. Bacchus subierit, genere narrando devium non esse, idcirco existimo, quod id, si non e tabulis monumentis antiquis, e genuina equidem a majoribus ad posterum delata traditione discere potuerit, reque ipsa etiam dedecisse, verosimillimum appareat. Cum enim graviora etiam supplicia, quibus vel ipsis insignes modo maleficos a magistratibus subinde plecti accidit, diutissime hominum inhærant memoriæ, filisque a patribus narrata ad seram etiam posteritatem sola traditione interdum etiam transierint, credemusne, apud primos Christianos, qui summa in veneratione Martyres habebant, sacraque eorum lipsana diligentissime custodiebant, tam facile atrocissimorum tormentorum, quibus fortissimi illi Athletæ de tyranni ipsoque etiam demone, fuso pro Christo sanguine, tandem triumpharant, memoriæ interisse, ut, quo martyrii genere S. Bacchus agonem terminavit, sesqui circiter sæculo dumtaxat a re gesta elapso, ignoratum penitus fuerit? Id enimvero mihi ab omni propemodum veri specie alienum videtur. Nec est, quod reponas, ita etiam tamquam vera propugnari posse reliqua martyrii Sanctorum nostrorum adjuncta, ac nominatim apparitiones aliaque miracula, quæ id comitata in Actis narrantur; etsi enim fieri facile queat, ut, quæ traditione populari, e qua forte sola Sanctorum nostrorum Acta, qui hæc primus litteris commendavit, didicerat, dumtaxat noscuntur, veri etiam aliquid tam quantum ad adjunctum unum alterumve, notatu magis dignum propiusque cum substantia connexum, quale atrox, quod Sancti nostri subiere, martyrii genus potest haberi, quam quantum ad ipsam substantiam complectantur, id tamen quantum ad adjuncta singula, minus etiam notatu digna, minusque prope cum substantia connexa, aut omnino nunquam aut certe rarissime evenit, uti ex iis, quæ ad diem præcedentem in Commentario, Actis S. Brunonis prævio, § 25 disserui, pronum est colligere.

C
apparet, as-
sentendum
est, nec Græco.

56 Quod porro ad apparitiones miraculaque modo spectat, scriptores, qui sanctorum Martyrum, ætate sua sæculo non minus uno anteriorum, Acta litteris mandarunt, in hæc lucubrationes suas apparitiones miraculaque, quæ vel ipsimet confixerant, vel jam conficta ab aliis prudentis critices defectu adoptarant, non raro intulisse noscuntur, hincque similia, nisi synchronis, seu æqualibus fidei undequaque probata, ac nota scriptoribus monumentisve nitantur, apud eruditiores modo criticos fidem indubitata passim non inveniunt. Quare cum res ita habeat, fierique proinde possit, ut primævis Sanctorum nostrorum biographus, sesquisæculo ut minimum horum ætate posterior, prodigia, quæ refert, vel ipsemet, quo illustriorem eorumdem redderet historiam, confixerit, vel jam conficta ab alio imprudenter adoptarit, est sane, cur fides indubitata iis haud adhibeatur. Hæc itaque omnibus perpensis, etsi quidem prodigia, quæ Sanctorum martyrium comitata in Actis perhibentur, pro certis neutquam habeam, de tormenti tamen genere, quæ hoc illi consummasse in iisdem Actis

narrantur, aliter sentio. Ac Bacchum quidem D inter flagra occubuisse, in animum, ut jam dixi, induco; quamvis autem, Sergium, clothurnis seu crepidis, modo supra explanato clavatum, indutum, via adeo longa, qualis ex dictis est, quæ Sura Resapham ducit, currere fuisse compulsum, creditu difficile appareat; quin tamen is martyrium gladio, uti in Actis perhibetur, finierit, nullus ambigo. At vero erit fortassis, qui hic modo objiciat Græcam, Justiniano I regnante, seu sæculo sexto, in Constantinopolitano S. Sergii templo positam atque in historicis suis in arcanam Procopii Historiam Annotationibus a Nicolao Alemanno pag. 124 e Mss. Vaticanis codicibus recitatam inscriptionem, in qua, cum ignis etiam supplicium S. Sergium pro fide tolerasse, innui videatur, nec tamen rei hujus ulla in Actis mentio fiat, videri hæc idcirco possint in tormentis, quibus Sancti martyrium consummarint, recensendis haud sat accurata fideique proinde minus firmæ. Inscriptionem illam integram, infra adhuc memorandam, in qua et ob extructam S. Sergio adem sacram imperator Justinianus ejusque uxor Theodora laudantur, integram E hæc addita etiam, quam adornavi, interpretatione Latina, lubet transcribere.

57 Sic habet :

Ἄλλοι μὲν βασιλεὺς ἐτιμήσαντο θανόντα
Ἄνδρα, ὃν ἀνόητος ἦν πόνος. ἡμέτερος δὲ
Εὐσεβίην σκηπτούργος Ἰουστινιανὸς ἀέξων
Σέργιον ἀγλήεντι δόμῳ Σεράποντα γεραίρει
Χριστοῦ παρμεδιούτος τὸν ὁ πυρὸς ἀπὸ
ἀνάπτων,

quæ hic datur,
inscriptio.

Ὁὐ ξίφος, οὐχ ἑτέρη βασιάνων ἐτάραξεν ἀνάγκη,
Ἀλλὰ Θεοῦ τέτληκεν ὑπὲρ Χριστοῦ θαυμάσια
Λίματι κερδαίνων δόμον οὐρανοῦ ἄλλ' ἐνὶ πᾶσι
Κοιρανίην βασιλῆος ἀκοιμήτοιο * φυλάξοι,
Καὶ κράτος ἀέξῃσσι θεοσεβέσσι Θεοδόρα, * ἀκοιμή-
Ἦς νόος εὐσεβίῃ φαιδρύνεται, ἧς πόνος ἀνεὶ
Καὶ κτεάτων Σρεπτήρες ἀφειδίτες εἰσὶν ἀγῶνες.
Alii quidem imperatores honore affecerunt
e vivis sublato

* ὅτι

* ἀκοιμή-
τοιο

Viros, quorum haud sana fuerat vitæ ratio;
noster autem,

Qui pietatem promovet, imperator Justinianus

Splendida domo honorat Sergium, servum
Christi, omnium regnatoris; quem, ignis F
nidore haud motum,

Nec gladius, nec alia tormentorum vis turbavit,

Sed pro Christo Deo mori sustinuit,
Sanguine lucrificans domum cæli. Is igitur
in omnibus

Imperatoris vigilantissimi imperium custodi-
diat

Potentiamque augeat a Deo coronatæ Theo-
doræ,

Cujus mens pietate ornatur, cujus cura, ve-
luti

Assidua est e possessionum conservandarum
studio contentio.

58 Talis est, quæ hic contra, quod in Actis adstruitur, Sanctorum nostrorum martyrii genus objici possit, Græca inscriptio. Verum præterquam quod hæc, utpote Justiniani I, qui sæculo sexto regnavit, ætate primum posita, fonte antiquiori Græco, e quo, ut supra docui, Sanctorum Acta promanarunt, velustior haud sit, fideique proinde his potior haud videatur, fieri potest, ut, Sergium igne non fuisse commotum seu perterritum,

igne præterea,
quod in Actis
non traditur,
probatum
fuisse Ser-
gium, evincit.

A tum, innuat, non quod hic sanctus Athleta igne reipsa, quem superaverit, fuerit tentatus, sed vel quod ad ignis, corpori suo admoventi, minas manserit immotus constansque in fide, vel quod sese ad atrocissima quæque sufferenda pro fide tormenta, ac proin etiam ad ipsum ignis incendium paratum exhibuerit, etsi interim nec hoc, nec plurima alia reipsa passus fuerit. Quo porro minus hæc displiceat interpretatio, facient ei ipsa Græca, quæ huc spectant, inscriptionis verba: hisce enim S. Sergius proprie non dicitur fuisse immotus ad ipsum ignem seu hujus incendium, sed tantum ad ignis ἀπὸς, id est, vaporem seu nidorem. Adhæc etsi etiam daremus, reipsa S. Sergium igne etiam fuisse probatum, nec sic tamen Acta, utpote nihil, quod cum hoc facto pugnat, continentia, minoris fidei hic ferent, aut dici etiam deberent sufficienti in recensendis, quibus Sergius et Bacchus martyrium consummarint, tormentis accuratissime destituta. Ad hanc enim non tam requiritur, ut omnia, quæ Sancti subierint, tormenta recensentur, quam ut, quæ subisse referuntur, re etiam vera subierint.

B
Iis quoque quantum ad dicendum, quam Sancti assignant,

B 59 Porro quemadmodum quantum ad necis genus, quo Sancti martyrium consummarunt, edendis eorum Actis, ut jam docui, assentiendum apparet, ita etiam iis standum puto, tum quantum ad diem, quo Sergium passum, statuunt, tum quantum ad martyrii locum seu palæstram, quam utriusque Sancto, ut jam vidimus, diversam assignant. Ac primo quidem S. Sergium Resaphæ martyrium consummasse, vel ex eo verosimillimum apparet, quod sacrum ejus corpus, uti ex infra dicendis patescet, sæculo quinto ac sexto in civitate illa jacuerit reconditum, nec eo aliunde delatum fuisse sciatur; quod autem ad S. Bacchum pertinet, Barbalissi hunc martyrio occubuisse, genuina traditione, a majoribus ad posteros delata, apprime adhuc ætate, qua primævus Sanctorum nostrorum biographus floruit, verosimiliter fuit compertum. Ita ob rationes, mox, cum de martyrii genere egi, adductas, autumo, uti etiam hunc ex illa, et qua pariter S. Sergii palæstram discere potuit, consummatum a S. Baccho loco præfato fuisse martyrium, didicisse, nisi forte id ex antiquioribus tabulis, quod vero prorsus etiam absimile non apparet, accepit. Gregorius Magnus Papa, qui sæculi septimi initio obiit, ad Eulogium Alexandrinum lib. vii. epist. 29 ita scribit: Nos autem pene omnium Martyrum, distinctis per singulos dies passionibus, collecta in uno codice nomina habemus; atque quotidianis diebus in eorum veneratione Missarum solennia agimus. Non tamen in eodem volumine, quis qualiter sit passus indicatur, sed tantummodo nomen, locus et dies passionis ponitur. Quid si ergo, qualem codicem ætate sua seu sæculo sexto Romæ exstitisse, Gregorius hic testatur, talis etiam ætate biographi nostri, id est, ex dictis, sæculo quinto senescente aut sexto jam labente, apud Græcos exstiterit, hincque ex illo palæstram diversam, quam Sancti nostri, ac nominatim S. Bacchus, nacti sunt, didicerit?

C
palæstram standum est, uti etiam quantum ad diem, quo Sergium,

40 Res sane a veri specie neutiquam abhorere mihi videtur. Ut ut interim sit, biographum equidem vel e simili monumento vel e veri nominis traditione hausisse, quo loco Sancti nostri martyrium consummarint, verosimillimum puto, ac proin non minus Actis, dum S. Baccho Barbalissum, quam dum S. Sergio Resapham pro Octobris Tomus III.

palæstra assignant, assentiendum reor. Mirum porro est, quam varie ac confuse de Sanctorum palæstra tres sacri Græcorum Fasti, hic proinde jam memorandi, loquantur. Ac primo quidem in Menologio Basiliano ad Augustopoleos præfectum ducti fuisse Sancti narrantur atque ab eo martyrio affecti; ast cum in hujus nominis civitate Sanctos nostros martyrio fuisse coronatos, nusquam alibi notatum inveniam, certum apparet, Augustopolim perperam hic poni pro Augusta Euphratesia, qua in provincia Sancti nostri ambo martyrium, uti ex supra dictis liquet, subiere. In Menæis, quæ secundo loco commemorare hic lubet, martyrio coronati ἐν πόλει Εὐφρατησίῳ, id est, in civitate Euphratesiorum fortissimi Pugiles traduntur; verum cum Sancti in una eademque Euphratesiæ civitate, uti sic innuitur, passi non sint, error sane in Menæis hic cubat, uti ex jam supra dictis satis liquet. Nec minus errat, quod hic memorandum adhuc restat, Menologium Sirlitanum. Sanctos enim in civitate Augusta Euphratesia martyrio coronatos tradit; hujus autem nominis civitatem nullam sive apud antiquos sive apud recentiores geographos invenio. Baudrandus quidem civitatem, quæ olim Augusta Euphratesia dicta fuerit, modoque Azar vocetur, in Lexico Geographico ex Nigro recenset. Verum nihil prorsus, quo, quod hac de re apud hunc scriptorem invenit, confirmet, in medium adducit, nec, quidnam solidi adducere potuisset, satis perspicio. An forte Chalcedonense et Seleuciense concilia, in quorum posteriori, anno 559 celebrato, apud Harduinum tom. I Conciliorum col. 726 Augustus episcopus Euphratesiæ, in priori vero, anno 451 celebrato, apud Labbeum tom. IV Conciliorum col. 788 Augustus Eufra-siensis comparet? Verum nec uno, nec altero loco civitas, sed provincia dumtaxat designatur, uti ostendam, cum de S. Julia, hodie quoque Martyrologio Romano inscripta, infra tractabo. Ceterum esse quoque Sanctorum nostrorum Actis, quod adhuc hic probandum restat, assentiendum quantum ad diem, cui S. Sergii martyrium innectunt, ex jam nunc dicendis patescet.

41 In Magnis Græcorum Menæis excusis SS. Sergii et Bacchi elogio, versiculi duo, in quibus ad martyrii, ab hisce tolerati, genus allusio fit, præmittuntur una cum versiculo tertio, quo aperte exprimitur tum necis species, qua ambo Sancti martyrium consummarint, tum etiam dies, quo id acciderit. Priores duo, quibus et versionem Latinam adjungo, sic habent:

Χαλκῆ σὰ νεύρα, Βάκχε, πρὸς νεύρων Βίαν,
Καὶ πρὸς ἕψος, Σέργιε, πῦρ σὴ καρδίᾳ.

Ænei sunt, Bacche, adversus nervorum vim nervi tui,

Et adversus gladium, Sergi, ignis est cor tuum;

Posterior autem his verbis concipitur:

Σέργιον ἐρδομάτη ἕψος ἔταξε, νεύρα δὲ Βάκχου.
Versiculum hunc hexametrum Papebrochius noster in Ephemeridibus Græco-moscis ad hunc diem sequenti isthoc eleganti, qui ei ad verbum fere respondet, versiculo pariter hexametro Latine reddit:

Sergion ense, flagris Bacchum lux septima mactat.

Tam Bacchus itaque, quam Sergius, si Menæis standum sit, martyrium una eademque septima Octobris die consummarint. Verum cum S. Sergius proxima a S. Bacchi martyrio, Barbalissi consummato,

AUCTORE
C. B.

E

qui tamen simul et Bacchus uno eodemque die, uti in Menæis traditur,

AUCTORE
C. B.

summato, die, Antiocho iubente, Suram, ut supra docuimus, ductus fuerit, nec atrocissimorum, quæ pro Christo subiit, tormentorum, vitæque simul finem gladio prius sit adeptus, quam Sura Tetrapyrgium, hincque deinde Resapham cuthurnis seu crepidis, modo supra exposito clavatis, incedere seu currere ante Antiochi, ad loca isthæc pergentis, vehiculum fuisset compulsus, Sanctos sane non uno eodemque septimo Octobris die fuisse occisos, sed contra plures etiam inter utriusque martyrium dies intercessisse dicendum est.

passi non
sunt, coro-
natum, sta-
tuunt.

42 Verum quinam ergo dies diversi Sanctorum martyrio seu potius hujus consummationi assignandi? Sergium septima Octobris die gladio finivisse martyrium, Sanctorum Acta, ut jam plus vice simplici indicavi, diserte tradunt, hisque etiam suffragantur unanimi consensu omnes fere Fasti sacri supra laudati, non solum Latinorum, Græcorum, Habessinorum et Russorum, verum etiam ipsorummet, apud quos Sancti martyrio fuere coronati, Syrorum. Quare dubitandum non apparet, quin reipsa S. Sergius dicta septima Octobris die martyrium consummarit; quod autem ad diem, quo id Baccho obtigerit, B spectat, cum itineri, quod Sergius proximo ab obitu Bacchi die Barbalisso Suram, hincque Tetrapyrgium conficere fuit coactus, unus ut minimum dies, uti ex ante dictis facile erues, fuerit impensus, nec minus quam dies alter itineri deinde Tetrapyrgio Resapham conficiendo, necique ibidem S. Sergio inferendæ impendi potuerit, consequens omnino est, ut duobus ut minimum ante Sergium diebus martyrio coronatus Bacchus fuerit. Adhæc, cum Acta, an Sergius ipsa, qua Tetrapyrgio Resapham advenerat, die martyrium subierit, itemque an ipsa, qua Suram fuerat adductus, die Tetrapyrgium pergere fuerit coactus, nullo modo exprimant, quatuor etiam aut quinque dies inter Sanctorum nostrorum martyrium non intercessisse medios, asseverare non ausim. Quare verum diem, quo Bacchus, crudis nervis ad mortem usque cæsus, ad Superos migravit, signant fortassis Fasti Æthiopicæ apud Joban Ludolfum, Copticumque num. 4 adhuc memoratum, linguaque Latina scabrose donatum Calendarium, in quibus S. Bacchi memoriam ad 1 Octobris diem notatam invenio. Uti sit, uno equidem eodemque die tam Bacchum, quam Sergium pro fide non occubuisse, indubitatum apparet, uti etiam id quantum ad S. Sergium die 7 Octobris accidisse.

Id, quod in
persecutione
generali factum,
Acta exigunt,

45 Proximum nunc est, ut, quo sæculo Sanctos pro fide occumbere contigerit, nunc examine-mus. Sub S. Heracla, patriarcha Alexandrino, id factum, Chronicon Orientale, ab Ecchellensi typis vulgatum, statuit; verum cum Heraclas, uti in chronologica patriarcharum Alexandrinorum Historia, Operis nostri tom. V Junii præfixa, ostenditur, ab anno 252 ad annum usque 246 sederit, sique Sanctorum, quod in Syria accidit, martyrium Maximino I, cui ægerime id convenire potest, deberet attribui, eruditi passim omnes a laudato Orientali Chronico, in aliis etiam sæpissime falso, hic recedunt. Sed qui tandem ergo sæculum saltem, quo Sancti passi sint, determinabimus? Latina Sanctorum Acta initio sic habent: Imperante Maximiano tyranno, multus error hominum genus possederat. Lapidés enim et ligna, hominum adinventiones, adorabant et de obscenæ sacrificiis degustabant. Qui autem sacrificare volebant, pœnis atque suppliciis ve-

hementius afflicti deservire dæmonibus com- D pellebantur. Erat igitur edictum per singulas civitates in foro propositum cum severissima comminatione. Ita hæcenus, quibus etiam quantum ab substantiam Metaphrastica Græca consonant, Latina Sanctorum nostrorum Acta; quæ autem deinde serie continua subjungunt, Sanctos nostros eo rerum statu, quo generalis in Christianos fervebat persecutio, martyrio fuisse coronatos, luculentissime exigunt. Verum cum nullus, quemadmodum jam supra monui, imperator, nomine Maximianus, cujus jussu Sancti in Syriam ad Antiochum ducent, a fide per illum abstrahendi aut atrocissimis tormentis ipsaque etiam morte affiendi, missi fuerint, in Syria, persecutione generali in Christianos commota, regnarit, quomodo id verum esse potest? Nulla sane ratione, ut mihi equidem apparet.

44 Quare oportet, vel ut Sancti persecutionis generalis tempore pro fide occubuisse perperam in Actis statuatur, vel ut id, quod sub Maximino, Syriam ab anno 305 ad annum usque 315 moderato, sæpiusque cum Maximiano Galerio confundi solito, evenit, sub Maximiano factum per errorem notetur. Verum quid præstat? Sancto- E rum martyrium persecutione generali commota, sub Maximino, an, hæc nondum scivente, sub Maximiano Galerio locare? Hic anno 296 et 297 belli Persici occasione, uti inter omnes scriptores convenit, in Syria commoratus est, tuncque forte, uti ad 29 Augusti diem docuimus, S. Andream tribunal, pluresque cum eo milites, quod Christiani essent, ab Antiocho, copiarum in Syria duce, jussit occidi. Quod si ergo in Actis error potius quantum ad persecutionem generalem, qua scivente, Sancti nostri pro fide fuerint occisi, quam quantum ad imperatoris, sub quo id acciderit, nomen admittendus sit, Sanctorum nostrorum martyrium anno circiter 296 aut sequenti non inepte consignaris. Verum cum fieri facili negotio possit, ut quantum ad nomen imperatoris, sub quo Sancti coronati fuerint, erratum duntaxat sit, est enimvero, cur dubites, ad id, persecutione generali Maximiani et Diocletiani jussu jam concitata ac proin sæculo quarto jam labente, factum potius haud fuerit. Quod ad me pertinet, cum Sancti equidem sub Maximiano in Syria dominante, qui imperator esset, martyrium passi in Actis narrentur, nec ante annum 305 Maximianus Galerius imperatoris nomen obtinuerit, in eam opinionem, quæ, persecutione generali sæculi quarti initio jam exorta, sub Maximino, cum Maximiano Galerio potissimum ex nominis affinitate confundi solito, Sanctorum martyrium statui, magis propendeo, nec asseverare ausim, a vero procul abire Baronium, qui id in Annalibus ecclesiasticis anno 309 innecit. Res interim, quemadmodum ex jam dictis satis liquet, certa neutiquam est, hincque supra in margine Seculo tertio vel initio seq. adscripsi.

anno circiter
297 aut sæ-
culi sequentis
initio evenit.

